

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝ. ΣΧΟΛΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο διαγωνισμός της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης προϋποθέτει, ως γνωστόν, συνδυασμό συνδυαστικής γνώσης της εξεταστέας ύλης και θεμάτων πολιτικής και οικονομικής επικαιρότητας. Τα Πανεπιστημιακά Φροντιστήρια «ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ» ξεκινούν άμεσα την προετοιμασία των υποψηφίων σε ολιγομελείς ομίλους για το διαγωνισμό αυτό και παραθέτουν χρήσιμα θέματα οικονομικής επικαιρότητας

Επιμέλεια κειμένου Τσιρώνης Γ. Εισηγητής Πολ. Οικονομίας (BSc, MSc Leicester School of Management)

Θέμα

Το Κράτος παρεμβαίνει (ή οφείλει να το κάνει) σε ένα ανοικτό οικονομικό κύκλωμα ειδικά με την παραγωγή δημοσίων αγαθών. Δώστε ορισμό, βασικές ιδιότητες, διαφορές σε σχέση με τα ιδιωτικά αγαθά αλλά και την σημασία της κοινωνικά επιθυμητής παραγόμενης ποσότητας.

Ο κάθε άνθρωπος, οικονομικός οργανισμός, Κράτος, εταιρία έχουν καθημερινά απεριόριστες ανάγκες αλλά πολύ περιορισμένους πόρους. Οι ανάγκες τους όπως για παράδειγμα η τροφή, στέγαση, Marketing, εθνική άμυνα μετατρέπονται σε ζήτηση, με την σειρά της σε αγαθά (διαρκή ή μόνιμα). Κάποια αγαθά λοιπόν δημιουργούνται με σκοπό την κάλυψη βασικών στόχων των παικτών της οικονομίας, είτε από ιδιώτες είτε από το Κράτος. Ως δημόσιο αγαθό μπορεί να οριστεί οποιοδήποτε αγαθό δημιουργείται το οποίο ανήκει στο κοινωνικό σύνολο, είναι αδιαίρετο, η χρήση του δεν προϋποθέτει την επιβάρυνση ενός άλλου καταναλωτή (παραδοχή της Δημόσιας Οικονομίας) και συνήθως αν δινόταν στο Κεφάλαιο να το δημιουργήσει δεν θα γινόταν παραγωγικά για όλο το σύνολο παρά μόνο

για όσους έδιναν την οριζόμενη τιμή. Φυσικά υπάρχει η αρχή του μη αποκλεισμού μιας και η χρήση γίνεται σε ανοιχτό χώρο ή δεν είναι εφικτό αν υπάρξει αποκλεισμός για παράδειγμα το τραμ και οι ωφέλειες που υπήρξαν στα τοπικά λιανικά καταστήματα. Τυπικά παραδείγματα δημόσιων αγαθών είναι η δημόσια υγεία, εθνική άμυνα, κατασκευή δρόμων, φάροι (αρκετές φορές υπάρχουν διαμάχες ως προς ποια αγαθά είναι δημόσια πχ η συνδρομητική τηλεόραση που έχει αγοράσει τα δικαιώματα αγώνων ποδοσφαίρου). Βασικό πρόβλημα των δημοσίων αγαθών είναι η θεωρία του free rider η οποία τονίζει την δωρεάν χρήση υπηρεσιών ή αγαθών εις δυσμένεια της κοινωνίας (στην Πολιτική Οικονομία ελάχιστα είναι τα δωρεάν αγαθά όπως ο Ήλιος ή τα άγρια φρούτα). Αν μαζικά δεν ακυρώναμε εισιτήρια στις δημόσιες συγκοινωνίες οι ελάχιστοι που θα ήταν συνεπείς θα έπρεπε να υποστούν το κόστος του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, καθιστώντας αδύνατες τις οικονομίες κλίμακος και επιβαρύνοντας περαιτέρω τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά και τις μάζες των ανθρώπων αφού τα δημόσια αγαθά λειτουργούν με κοινωνικά κριτήρια σε έναν βαθμό, πχ συσσίτιο τα Χριστούγεννα από τον Δήμο Αθηναίων. Το βασικό πρόβλημα στα δημόσια αγαθά είναι η ακριβής προσέγγιση της ζήτησης τους. Πέρα από προφανείς περιπτώσεις όπως καταστροφές της Γης από πυρκαγιές, το Κράτος προσδιορίζει το επίπεδο και την ποιότητα της ζήτησης από έρευνες αλλά και την διαδικασία της καθολικής ψηφοφορίας στις εθνικές εκλογές. Τυπικό παράδειγμα οι ΗΠΑ με το πρόσφατο νομοσχέδιο για τις αμβλώσεις σε δημόσια νοσοκομεία το οποίο όμως επιβαρύνει όλον τον κρατικό μηχανισμό. Όμοια στην Ελλάδα διεξάγονται έρευνες από Υπουργεία όσον αφορά την επέκταση δικτύων ύδρευσης, ηλεκτρισμού, μεταφορών σε ακριτικά νησιά.

Εν αντιθέσει με την ζήτηση των ιδιωτικών αγαθών η συνολική καμπύλη ζήτησης για δημόσια αγαθά βρίσκεται αθροίζοντας κάθετα την ατομική ζήτηση κάθε καταναλωτή και της προθυμίας (και ικανότητας να πληρώσει). Η καμπύλη ζήτησης για κάθε καταναλωτή είναι η καμπύλη του οριακού του κόστους (marginal cost). Φυσικά βασικός σκοπός της οικονομικής επιστήμης είναι τι θα παραχθεί, από ποιον και πως θα διανεμηθεί. Έχοντας στο μυαλό μας τον νόμο της φθίνουσας οριακής απόδοσης πρέπει να καταλάβουμε ότι η παραγωγή σε βραχυχρόνια περίοδο είναι δεδομένη (περιορισμένοι Συντελεστές της Παραγωγής) και η οριακή χρησιμότητα του αγαθού φθίνει σε αυξημένο όγκο παραγωγής. Κοντολογίς το οριακό προϊόν φθίνει και το οριακό κόστος ανέρχεται εξηγώντας τους λόγους που δεν μπορούμε να έχουμε νοσοκομεία σε κάθε ακριτικό μέρος της χώρας που εξετάζουμε.

Ιδανικά για την λήψη της απόφασης πρέπει μια κυβέρνηση να λάβει υπόψη της την ανάλυση cost-benefit. Σύμφωνα με αυτήν πρέπει να εγκριθεί ή όχι ένα δημόσιο project αλλά μπορεί να βρεθεί και κατά προσέγγιση το εύρος της υλοποίησης του.

Τα ιδιωτικά αγαθά καλύπτουν ατομικές ανάγκες και *συνήθως* δεν επηρεάζουν μαζικά την κοινωνία (πχ αγορά νέου χρυσού ρολογιού). Από την αντίθετη άποψη όμως οι εξωτερικότητες (externalities, spillovers costs-benefits) που δημιουργούνται εξαιτίας των δημοσίων αγαθών επηρεάζουν θετικά-αρνητικά όλη την κοινωνία. Τυπικά παραδείγματα ο έλεγχος από το Κράτος των δικαιωμάτων ρίψης χημικών σε μια θάλασσα που φυσικά έχει όριο (μην ξεχνάμε πως η Γη είναι βασικότατος συντελεστής της Παραγωγής, ακόμα και σήμερα βασιζόμαστε στην Ελλάδα στην έγγαιο πρόσοδο σε αγροτικές περιοχές). Όμοια ο μαζικός εμβολιασμός απέναντι στον ιό της νέας γρίπης θα οδηγήσει σε λιγότερες χαμένες εργατοώρες, μεγαλύτερη παραγωγή και φυσικά μικρότερη επιβάρυνση του ΕΣΥ). Αξίζει να

σημειωθεί πως μετά την Γερμανική Κατοχή στην Ελλάδα το ζωικό, ανθρώπινο και τεχνολογικό κεφάλαιο αποδεκατίστηκαν άρα συνετέλεσαν σε μικρό βαθμό ανάπτυξης, Aggregate Supply, και φυσικά παραγόμενου ΑΕΠ.

Ο κρατικός παρεμβατισμός (Keynes) βρίσκει αξία ακόμα και σήμερα σε καταστάσεις όπως καταστροφή του αέρα από ατελή καύση διάφορων ορυκτών. Μιας και το περιβάλλον ανήκει σε όλους τους υπηκόους ενός Κράτους επεμβαίνει με απευθείας ελεγκτικούς μηχανισμούς, πρόστιμο ακόμα και μηνύσεις. Όμοια σε κάποιες χώρες μπαίνει εξτρά τιμή σε τρόφιμα που συντελούν στην παχυσαρκία (άρα μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα από τον καταναλωτή). Αξίζει να τονιστεί πως υπερβολικός κρατικός έλεγχος δυσχεραίνει τον επεκτατικό και στρατηγικό ρόλο του Κεφαλαίου και οδηγεί σε απώλεια κινήτρου άρα ίσως σε επιλογή νέου τύπου εγκατάστασης.

Σημαντικός είναι ο ρόλος της φορολογίας μιας και αποτελεί μαζί με τον Δημόσιο Δανεισμό βασικό στοιχείο χρηματοδότησης των Δημοσίων Αγαθών. Πρέπει να γίνεται με την μορφή των άμεσων φόρων και όχι των έμμεσων. Μια αύξηση της φορολόγησης των καρτοκινητών πλήττει τα χαμηλά εισοδήματα αντιστρόφως ανάλογα με τα υψηλά ως μέρος του διαθέσιμου εισοδήματος). Κατά τον Friedman βασικό πρόβλημα της διαχείρισης των Δ.Α. είναι η ορθή κατανομή του χρήματος σαν να ήταν δικό σου (πχ βελτιστοποίηση της παραγωγής όπως και του κόστους) αλλά και η γραφειοκρατία, ανεπάρκεια ορθής πληροφορίας και η διαφθορά που δημιουργείται.

Η κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα είναι το ύψος της ποσότητας που η κοινωνία ζητάει σαν βέλτιστο της δικής της ωφελιμότητας και χρησιμότητας. Σχεδόν πάντα είναι εφικτότερο να την απολαύσει από το Κράτος μιας και αυτό ακολουθεί άλλη Οικονομική των Επιχειρήσεων από τον ιδιωτικό τομέα. (σπάνιες εξαιρέσεις είναι τα δωρεάν δείγματα ιδιωτικών εταιριών αλλά αυτά δεν καλύπτουν μακροχρόνιες ανάγκες). Όμοια στον ίδιο άξονα κινείται το κομμάτι του Pareto για τον βέλτιστο αριθμό χρηστών ενός δημοσίου αγαθού με συμφόρηση και σταθερή παροχή ο οποίος είναι εκείνος που αντιστοιχεί στην ισότητα του φόρου ανά χρήστη και του οριακού κόστους της συμφόρησης για όλους τους χρήστες. Παράδειγμα είναι ένας νέος δρόμος με μποτιλιάρισμα ή νέοι ασθενείς σε ένα νοσοκομείο εξαιτίας της φυματίωσης.

Εν κατακλείδι βασικά εμπόδια στην δημιουργία, μετασχηματισμό ή αλλαγή της δομής των Δ.Α. είναι η ομοφωνία στην κοινωνία (σχέδιο Καποδίστριας) αλλά και το πολιτικό κόστος. Για παράδειγμα μια μείωση του ορίου συνταξιοδότησης είναι έλκυστική για τους εργαζόμενους αλλά ως δεδομένο τον χαμηλό αριθμό γεννών δεν είναι εφικτό. Για αυτό τον λόγο εισέρχονται μετανάστες με ασφάλιση ΙΚΑ στο σύστημα για να διατηρήσουν μια ισορροπία αλλά δημιουργούν κόστος μεταναστευτικής πολιτικής και ενσωμάτωσης.

Η επιβάρυνση των μελλουσών γενεών είναι σημαντική στην λήψη αποφάσεων στην Δημόσια Οικονομική (όπως έγινε με την πώληση εθνικών μνημείων στο πόλεμο εναντίον των Τούρκων, ή σε αποφάσεις χρηματοδότησης προβληματικών επιχειρήσεων την δεκαετία του 1980 ή σε εκχώρηση κρατικών περιουσιακών στοιχείων στο Κεφάλαιο).

Μια μεγάλη ευκαιρία για την χώρα μας είναι τα προγράμματα ΕΣΠΑ, «Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης Αλέξανδρος Μπαλατατζής», ακόμα και συγχρηματοδότησης από το Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο στήριξης ώστε να λειτουργήσουν σαν εφαλτήριο για οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη.